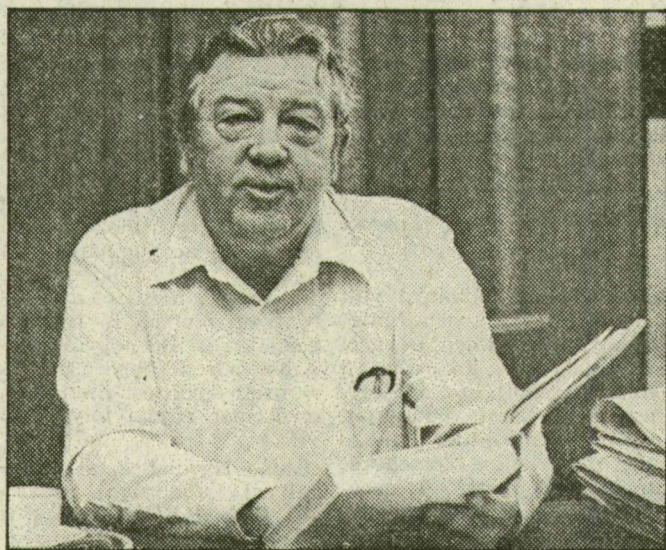

„Én már szógáltam öleget”

Tóth Béla nyomába lépni, nyomdokain haladni nem könnyű. Tegnap mégis többen megtehettük — legalábbis jelképesen. A Somogyi Könyvtárban a bejáratól a társalgóig vittek a kópdlóra festett lábnyomok, melyekre a könyvtár munkatársai az ünnepelt nevét is ráírták. Igazgatójukat ünnepelték a szegedi és a megyei könyvtárosok. Azért nem írom, hogy búcsúztatták, mert Tóth Béla nyugdíjba vonulása után is nyilván örökös munkatársa marad a Somogyi Könyvtárnak, s minden napos látogatója annak a gyönyörű épületnek, melyért ő is annyit fáradozott. Erre biztatták munkatársai is, Hajdú Géza, a könyvtár jelenlegi vezetője, aki szép magyar beszéddel tisztelte meg a távozó igazgatót. *Pusztai Ferenc* államtitkár pedig a Magyar Köztársaság aranykoszorúval díszített Csillagrendje kitüntetését és a művelődési miniszter üdvözlését hozta Tóth Bélának.

Szente Ferenc, a Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettese, aki küzdőtársa volt az író-könyvtárosnak a Nékoszmozgalomban, így üdvözölte az ünnepeltet: „Fogjunk kezét, ahogy a vándorló iparoslegények szoktak, ha találkoznak.” Müller Józsefné ügyvezető tanácselnök-helyettes a város nevében köszönte meg Tóth Béla több mint 30 éves munkáját, átadva neki Szeged város ezüstplakettjét, majd hangsúlyozta: nagy dolog az egy igazgató életében, ha vezetése alatt intézményének dolgozói egy ilyen gyönyörű épületet vehetnek birtokba, mint amilyen a Somogyi Könyvtár.

Nagy László felvétele

A könyvtár dolgozói szép, emelkedett hangulatú ünnepséget varázsoltak az igazgató köré, Gyuris György még versmondásra is vállalkozott. Tóth Béla — mikor végeztül mikrofonhoz lépett — be-

vallotta: ide jövet egy tápai nótá járt az eszébe: „Könyvnyú a madárnak...” Aztán elfogódott hangon többek között ilyeneket mondott kollégáinak: „Veletk értem el mindont. Nem mindig a molnáron múlik, hogy milyen lisztöt öröl, az is fontos, milyen a gabona”.

Jólesett hallani a rögtönzött ízes beszédet, jólesett látni az őszinte ünneplést, a virágok özönét, s az ünnepelt ölelgetőket. Legtöbben arra biztatták Tóth Bélát: írjon, írjon, írjon...

(pacsika)

Záloglevél a pártvagyonra?

Országgmentő ötlet

A két szalagért indul versenybe a szocializmus és a kapitalizmus hajója. Az egyik kissé lemarad, de a gépházban nem találunk semmi hibát. Tovább nő a hátrány, újra lemarad, semmi. Harmadszorra, amikor már szem elől tévesztik az élen haladót, végre megtalálják a hibát. A gőz nem a munkát végző dugattyúra, hanem a kúrtre volt kötve.

A gőz még ma sem a dugattyúkat mozgatja, csak a kúrt változott többszólómúra — adja meg a beszélgetés alaphangját Molnár László, a Rádus Hungaricus Rt. igazgatója, aki a Talent Kft. meghívására érkezett a hét elején Szegedre. A szombathelyiek nevét jól eltalált reklámkampányoknak köszönhetően — a „köztársaságbeik” kapcsán ismerte meg az ország. Induló, 60 millió forintos tőkéjük rövid időn belül 1,7 milliárdra duzzadt úgy, hogy a részvények többségét magánszemélyek jegyezték. Tőzsde még nincs, a cég értékpapírjainak mégis valóságos árfolyamuk van. Az év elején vásárolt 10 ezer forint névértékű részvény ma éppen 15 ezer 800-at ér. Nem egészen egy év alatt ez szép teljesítmény.

A közelmúltban alakult menedzserklub rendezvényére az igazgató egy Németh Miklósnak címzett levelet is magával hozott, vitára bocsátva azt: „Hogyan hozhatunk be 30 milliárd dollárt az 1995-ös világgiallításig a pártvagyon segítségével?” — címmel.

Elmélte dióhéjban. Az MSZMP, a munkásorség, a Demisz, valamint a kivonult szovjet csapatok épületeinek értéke 60 milliárd forint. Erre záloglevelet kibocsátva, nyugati bankkonzorcium adna egymilliárd dolláros hitelt. Ezt infrastruktúrába, a vidék fejlesztésébe, csúcstechnika importjába fektetve — a hozzáadott érték miatt — létrejön 2 milliárd dollárt érő új vagyon. Erre '91-ben már kibocsátható 1,7 milliárd dollárnyi záloglevél. Az összeget újra befektetve, '92-ben már 3 milliárd külön hitel vehető fel. Halmozottan, 1,7-es szorzóval 1995-re 33 milliárd dollárt lehetne így befektetni.

A végeredmény 2 millió új, hatékony munkahely és egy sikeres világgiallítás lehet. 1995-re egy dolgozónak 10-15 ezer dollár értékű

részvénye, ebből 1000-1500 dollár tőkejövödelme lehet. A módszerben a „pártvagyon” elzárólagosításán kívül semmi kockázat sincs, a tőke fokozatosan jönne be, mindig csak annyi, aminek a fedezete az előző évben már megtermelődött.

A Rádus Hungaricus Rt. ezt már végigjárta kicsiben. A történet két éve kezdődött, amikor telephelyet keresett az előd kisszövetkezet, pénz azonban nem volt rá. 600 ezer kölcsönből vettek egy közmüvesített szántóföldet 450-ért, a maradvékból bekerítették a telket, és lealapoztak. Az ingatlanközvetítő ezt 3 millióra értékelte, így ekkora összegű hitelt vehettek fel rá. Ebből építkeztek, majd a már na-

gyobb értékre 7 millió hitelt kaptak. Az új kölcsönből megvették a rogyogant — a mi-Hungariánkhöz hasonló sorsú — Brenner-villát, amely felújítás után már jelentős tőkét képviselt. A folyamat titka, hogy semmit sem szabad megenni, mindent be kell fektetni, természetesen a lehető leg-hatékonyabban.

Az elméletben és a saját történetben is minden biztonnal vannak támadható pontok, példáulértéke azonban nem lehet vitás. A kulcs valahol a fokozatosságban rejlik, hiszen ha ma zúditanának a nyakunkba 30 milliárdot, nemigen tudnánk azt értelmesen felhasználni. Ott, Szombathelyen hiszen a világgiallítás sikerében, de nem Bécs—Budapest, hanem Bécs—Magyarország viszonylatban. Az már más kérdés, hogy onnan könnyű Magyarországról beszélni, innen, délkeletről egy kicsit minden másként látszik.

Kovács András

A gatyá kiporolása

En nem olvastam Németh György *Fagyöngyök* címen megjelent verseskötetét, ezért semmiféle kritikát nem írhatok róla. Viszont egy z. l. szignójú illető olvasta, és írt is róla egy akkora kritikát a Magyar Nemzet tegnapi számában, mint a fél tenyerem, ami igencsak nyúlarknyi, lévén a tenyerem se nem nagy, se nem kicsi, amolyan közepes, szokványos tenyer. Ha már a tenyérnél tartunk, akkor engedessék meg z. l. kritikáját tenyérbe mászóknak minősíteni. Hogy miért? Azonnal hozzálátok a kritika idézetek alapján történő feldolgozásának, de nézzék el nekem azt a minimális cinizmust, amellyel beszélni fogok róla, mert az ilyen és hasonlóan fatális bakikat, illetve mellébeszélést csak a megmosolygós álláspontjáról tudom fogadni.

Kezdődik a kritika azzal a kifejezéssel, hogy „magánéleti költészet”, mely a „szerelemről, viszonyokról, családról, érzelmekről” szól. A tényérnyi kritika írójának talán már feltűnhetett volna — ha itt-ott beleértette magát a költészetbe — hogy bizony, a legtöbb költő magáról ír, a legmagasabb magánéletéről, pontosabban: önmagáról, illetve a világhoz való gondolati, érzelmű viszonyáról; ez az alaphelyzet. Mert így aztán min-

den költő „magánéleti költészet”-et produkál, más-más ügyekről. És hogy egy költő érzelmekről, viszonyokról, szerelemről ír, hát ez „meglepő”: üresen örül a szavak malma. Am hogy mégis micsoda fenséges és óriási dolog ez, azt a következő idézet példázza, miszerint a könyv „a Kozmosz gondozásában” jelent meg. A jó öreg Kozmosz, Világegyetem gondoz, ápol és betakar, mint New Yorkot a hó. A Kozmosznak mindenre van gondja — gondolná egy New Yorkból hazánkba érkező diák, aki a magyar nyelv el-sajátítása végett, mondjuk, pont ezt a kritikát olvassa-fordítja. Az biztosan nem jut majd eszébe, hogy a Kozmosz nem a csillagos ég, hanem egy könyvkiadó.

Aztán: „Mégsem csupán önmaga vívódásainak és emlékezéseinek érzékletesen szép rajza ez a költészet, mert ki-ki maga öröme és gyötrelméire ismerhet bennük.” Bizony, azóta nemcsak magáról beszél az ember, mióta létezik azonosulás, így szokott ez mindig lenni; vagy magára ismer az ember, vagy nem. Az viszont már hatalmas befogadói teljesítmény, hogy egyszerre eszméjen öröme és gyötrelmére; azt hiszem, ezt hívják a tudathasadás kezdeti stádiumának. Szóval, vagy gyötrelmem, vagy öröm, a kettő együtt nem megy.

A „szegedi eresztés”

Operalevél

Kisebbsajta szabadcsapat érkezett Szegedről a pesti Operaházba. Zeneigazgatónak szerződött Oberfrank Géza, s magával vitt két énekest Gurbán Jánost és Kenesey Gábort is. Hajdani első karmesterünk, Cser Miklós valószínűleg tőlük némileg függetlenül kapta meg a teljes státust, hiszen az elmúlt évadokban félállásban számtalan produkcióban dirigált már „a Ház”-ban. Szintén a Magyar Állami Operaháznál dolgozik immár Kerényi Miklós Gábor, aki ugyancsak meghatározó személyisége volt az elmúlt esztendő Tisza-parti zenés színházának. Hogy az új jövevények fellépése mennyire lesz forradalmi, azt egyelőre nehéz volna megjósolni, de az bizonyos, hogy nagy lendülettel lát-tak munkához. A közeli múltban jó néhány opera-előadásban megfordultam a fővárosban, de egy olyant se tudtam kifogni, hogy valamelyikükkel ne találkoztam volna. Oberfrank vezényelte a két Puccini egy-felvonalást, A köpeny és a Gianni Schicchi felújítását.

Azaz helyesebb csak új betanulástól beszélni, hiszen a régebbi produkcióból megtartották a díszleteket, a jelmezeket, s a szereplők egy részét. A mostani előadás rendezőjeként a színlap *Fehér Andrást* tünteti föl, ám a színpadra állítás semmi lényeges dologban nem különbözik attól, ahogy Békés András annak idején kialakította. Miért nem őt kérték föl a mostani betanításra? (A volt főrendező az évad elején váratlanul elment nyugdíjba. Vagy talán nem is olyan váratlan az eset, illeszkedik a sorba: Miller Lajos, Kelen Péter, Bándi János és Gulyás Dénes után újabb tehetséges tagjától vált meg az Opera. Igaz, Kelen azóta visszatért.)

Ha már a régi előadásra emlékeztem, arra is emlékszem, hogy akkor még három egyfelvonásost játszottak, a maga egészében adták elő Puccini *Triptichonját*, amely hármas ol-tárképet jelent. Giacomo mester úgy képzelte, három különböző jellegű, rövid darab szőlal meg együtt, egy este: egy drámai, egy lírai, s egy vig. Ebből most a kö-zépső, az *Angelica nővér* ki-maradt. Pedig a címszerepet annak idején Kincses Veronika és Tokody Ilona énekelte...

A középpontban ezúttal a Gianni Schicchi állt, ebben ünnepelte pályafutásának 40. évfordulóját Melis György. Im már 66 éves a magyar operaszínpad legnagyobb énekes színésze. Hangja szinte töretlen, szerepjátszá-sában ezúttal a mértéktartás, a visszafogottság, nem a féktelen kedv dominált. Alakítása a címszerepben mérték és minta. Meg kell még említeni a színház fiatal üdvöskjét, Rost And-reát, aki megejtő eszköztelenséggel is igen poétikus Laurettát énekel. A mű-vésznő anyai örömek elé-néz, ezért mostanában csak ilyen kevéssé megerőltető feladatokra vállalkozik.

A köpenyben, amely tá-volról sem azonos Gogol Köpönyegével, a főszerepeket tehetséges fiatalok kap-ták. Somogyi Eszter meleg hangú, szépen éneklő Geor-gette, aki színészi talentum-mal is rendelkezik. Alaki-tása korrekt, de Puccini ezen különös nőalakja azért több lehetőséget tartalmaz. Végre egy igazi tenor, igazi hang-gal! Wendler Attila néhány jelentős epizódfeladat (Bep-po a Bajazzókban, Pásztor a Trisztánban) után most főszerepet kapott. A ma-gyar mezőnyben valósággal üdvöztető hallani ezt a tes-tes, magvas tenort a sok feminin hang között. Per-sze van még mit tenni a kiegyenlítés és a biztos ma-gasságok érdekében, de ez a Henri a tehetséget egyértel-műen jelzi. Gurbán János szép és tartalmas orgánuma jól érvényesül, az alakfor-málás is biztató, csak hát épp a szerep és az egész mű csúcspontján, a nagy Marcel-áriában fogy el a (kifejező) ereje. Oberfrank vezénylése az ismert ére-nyeket vonultatta föl, s az ismert hiányérzeteket hagy-ta. A Schicchiben például a ritmus pregnáns, élénk, de a hangzás nem elég áttet-sző, üde. Egykori főzene-igazgatónk ezen kívül diri-gálja a Fidelit, Rossini és Mozart Figaróját. Gurbán be-állt A bolygó hollandi cím-szerepébe, Pizzaro a Fidelio-ban és Amonasro az Aidá-ban.

Újult erőre kapott a szín-ház néhány idősebb mű-vésze. A köpenyben Dery Gabriella (56 éves) a 60-as, 70-es évek vezető drámai szopránja nyújt kivételesen plasztikus, élményszám-ba

menő kabinetalakítást. Mint Szarka néni. Ennél is csodálatosabb azonban, hogy az immár 62 esztendő sloss-falvy Róbert mekkora tű-zel, és milyen töretlen fé-nyű hangon énekl a Ma-non Lescaut ifjú Des Grioux-jét. Senkinek eszébe nem jutna az életkorbeli meg nem felelés. Ilosfalvy titokzatos színű orgánuma, sorsszerű éneklése megérez-tet valamit abból, milyenek lehetnek a 60-as évek im-már legendás Manon-elő-adásai Hazy Erzsébettel és Lamberto Gardellivel.

Ugyanőt hallottam Otelló-ként is. Ebben a szerepben is sok szép pillanatot sze-rez, lírai Otellója igen ér-dekes a szerep interpretáci-ójának történetében, s a gyönyörű, fényes hang sok-mindent megold, ám itt je-lentős hiányok, sőt hibák, elrontott hangok vannak. Aki nem látja a Manonban, azt gondolhatná, a hang kopásáról van szó. Pedig csak a szerep jellege ide-gen ettől a galáns tenortól. Az Otellót Cser Miklós di-rigálta biztos... alaphangon, megfelelő kontúrokkal, de kevés finomsággal, korlá-tozott erővel. Dirigensekről szőlvá nem hagyhatom szó nélkül Medveczky Adám mintaszertű Manon-vezénylé-sét. Könnyedség és szen-vedély természetes egysé-lyá jellemzi ezt az elő-adást, amely teljes mérté-kig méltó a nagy, elődhöz, Gardellihez. Hosszabb idő óta Medveczky az Operaház egyetlen karmestere, aki ezt a színvonalat minden ve-zénylésében, a repertoár-előadásokon is képes tartá-ni. Cser Miklós egyébként vezényelt egy új betanulást is: a Faustban minden posz-ton új szereplők mutatkoz-tak be. Kenesey Gábor az Otellóban Lodovicóként, s a Manonban Geronte-ként (s gondolom Daland vagy Roc-co szerepében szintűgy) na-gyon megbízható, profi tel-jesítményt nyújtott. Azt hi-szem, az ilyen énekesekre szokták mondani: a reper-toár oszlopa.

A Szegedről „eleresztett” művészek tehát meglehető-sen hamar illeszkedtek a pesti műsorba, munkába. Míg el nem felejttem, Keré-nyi Gábor egy meglehetősen ismeretlen olasz szerző (Gal-vani) teljesen ismeretlen művét fogja rendezni az Operaházban. Hogy jelen-létük, szemléletük képes lesz-e meghatározóvá válni — ez még a jövő zené-jé.

Márok Tamás

Reflex

Még tovább: „Finoman szővi a szavakat a költő, zenéje van sorainak, s az érzéseket gondolatok ölelik...” Ottan puszigatják egymást. Meg mi mást csinálna a költő, minthogy szővi a szavakat, finoman, rági-csálva. De szővi ám a szavakat, betyáru-l, mert máshogy nemigen lesz belőle mondat, esetleg csatalkítás. A sorok zenéje meg egy jó nagy pofon a levegőnek, mert ugye, ha van metrum és van rím, akkor ott már cse-nygettyűznek a hangok.képei nemcsak érzékletesek, hanem eredetiek, harmoniku-sak és messzehatók”. A kép ugye, attól kóp, hogy érzékletes. Nemde? A harmonia ké-p meg olyasmj egy kritikus szájából, mintha a sebész motoros fűrészt emelne szíke helyett a beteg fölé. Es messzehatónak — bele a pusztába, a Világegyetembe, csak úgy ciká-zik a meteorok között.

Még egy nekifutás: „Sokat ígérő, veretes költészet ez, klasszikusokon érlelődött, még-is velejéig mai.” Aki sokat ígér, keveset fog. A veretes költészetre van egy pontosabb ki-fejezés: az anakronizmus. Az szép, ha klasszikusokon érlelődik, az viszont gusztsz-talan, hogy a költészet veleje — lásd, ét-lap: velővel töltött költészet hasábburgo-nyával és tartárral; 68 forint — kenyeret számolhatók?

Szóval, ennyi fért egy fél tenyérnyi vak-szövegbe. Ugye, mi féltjük és ápoljuk a kultúrát? Hát akkor féltjük és ápoljuk, és ne poroljuk ki a gatyáját, mint egy zöld-fülű kőlyöknek.

Podmaniczky Szilárd